

Numerul 41.

Oradea-mare 12/24 octombrie 1897.

Anul XXXIII.

Ese dumineca. Abonament pe an 8 fl., pe 1/2 de an 4 fl., pe trei luni 2 fl. Pentru România pe an 20 lei.

Ioan Popescu.

În toamna târzie a anului 1859, când scriitorul acestor rânduri, începând a-și urmă studiile la universitatea din Budapest, într-o din gîle făcute cunoștința a doi tineri, cari se rentorceau din Lipsca, unde își terminaseră studiile mai înalte.

Unul mai blond, altul brun de tot; amândoi de o statură atletică, vînoși și plini de sănătate; cu vesela mulțumire a acelui care să încheiea școala; cu toate aceste, unul mai vorbărește, altul mai tacut, imi facură, precum și colegilor, cea mai placută impresie și felicitam diecesa în care se duceau acasă.

De atunci a trecut vreme indelungă; dînsii amândoi au făcut o carieră frumoasă și au devinut fruntași bisericei lor, impresurați de recunoașterea și stimă obștească.

De și amândoi erau preoți și astfel în primul plan serviau biserică, totuș numai unul își făcu nume mai cu seamă ca preot, iar celalalt se făcu cunoscut în lumea română, ba și străină, îndeosebi ca bărbat de școală.

Primul despre care vorbim, părintele Zaharie Boiu, trăiesc la Sibiu, ocupând înalte funcții bisericești; al doilea, Ioan Popescu, a început din viață încă înainte cu cinci ani.

Golul ce a lăsat după sine, se simte toldăuna; dar mai cu seamă se observă acesta la începutul fie-

cărui an școlar, căci lipsește nu numai bărbatul de școală, ci și autorul de scrieri pedagogice și de cărți școlare, care să dea în mâna tinerimei lucrări din ce în ce mai potrivite și mai folosite.

Ioan Popescu, în cariera sa literară, pe terenul pedagogiei, a dezvoltat o activitate, care i-a atrăz atenția și recunoașterea fruntașilor nostri literari, care i-a făcut un nume stimaț, ba cunoscut și în străinătate. La mormântul lui școala și pedagogia română au îmbrăcat doliu.

Să născut în comuna Cața din Transilvania, de unde au ieșit atâția oameni cu carte, la anul 1832. Părintele seu a fost tot acolo preot ortodox și protopresbiter al Cohalmului; dar l-a pierdut de timpuriu, abia fiind de șepte ani; mama sa, care l-a crescut, a murit numai cu trei săptămâni înaintea morții fiului, astfel Dumnejude i-a dat bucuria să vadă tot progresul ce a făcut acesta în stimă obștei române.

A studiat în școalele din Odorhei, Brașov și Blaș, unde a terminat gimnasiul, fiind preotindene între cei dintei; apoi

a intrat pe cariera preotească, doi ani a studiat în seminarul pedagogic-teologic din Sibiu; după aceea a fost trimis de fericitul episcop Andrei br. de Șaguna la Lipsca, unde iarăș a petrecut doi ani, încheiându-și studiile cu rezultat excelent.

Întors acasă, a fost numit profesor la institutul pedagogic-clerical și în calitatea aceasta a servit mulți

IOAN POPESCU

ani, până la moarte, cu un zel neobosit, stâruind atât de pe catedră, cât și cu condeul în mână, pentru respândirea științei ce propovăduia.

În restințul acesta, dênsul a scris o mulțime de lucrări pedagogice. A început, ni se pare, la anul 1863 cu „Organul pedagogic” atât de bine primit de oamenii competenți. A continuat cu „Compendiul de pedagogie”, care li atrase atențunea și a bărbătilor de dincolo de Carpați. Apoi a scris multe alte lucrări pedagogice în „Educatorul”, în Programa seminariului Andreian, în „Transilvania” ce a redactat și în alte publicații.

Lucrarea sa de frunte înse pe terenul acesta este „Psichologia empirică”, o scriere care i-a dus numele nu numai peste Carpați, dar și în străinătate, unde carte-i a fost apreciată în mod favorabil.

Din cărțile sale școlare, amintim „Întâia și a doua carte de lectură”, din care au apărut mai multe ediții, ba se reeditează și acum; precum și „Computul în scoalele poporale”.

Tot la activul seu literar mai trebuie să punem și redactarea în doi ani a „Transilvaniei” organul Asociației, al cărei prim-secretar a fost în timp de doi ani.

Activitatea sa literară a fost apreciată și de Academia Română, care l-a ales membru corespondent în secțiunea literară la 13 septembrie 1877.

Ca om de școală, s'a interesat mult și de școala civilă de fete din Sibiu a Asociației și timp de trei ani a fost în fruntea ei în calitate de director.

Ca preot, a stat necontenit în serviciul bisericei, îndeplinind cu zel funcțiunile ce i s'au incredințat. Ca protopresbiter, ca asesor consistorial onorar archidiacezan și mitropolitan, ca deputat sinodal și congresual, de o potrivă a fost de model, făcându-și nu numai datoria, ci totodată dând exemplu bun și altora.

A luat parte și la lucrările noastre de pe terenul economic și ca atare îl vedem la fundarea institutului de credit și economii „Albina” din Sibiu, care l-a ales membru în consiliu la 14 martie 1872 și a fost membru în direcție până la moarte.

Activitatea lui prea încordată i-a contras incetul cu incetul boala, care cu anii se agrava tot mai mult și în cele din urmă i-a stins fizul vieții la 3/15 martie 1892, în mijlocul familiei sale iubitoare.

Ioan Popescu a murit jelit de toți, dar memoria lui va rămâne vecină în analele culturii naționale.

Cugătări.

Prima cale de a rămâne prost e aceea, de a presupune că șcii mult.

Omul cinstiște mulțumit sara, când a întrebuințat bine timpul dilei.

Nu cei proști sunt adeverații proști, ci cei cari vorbesc mereu de înțelepciunea lor.

Căsătoria e strămutarea relațiunilor fericite de amor într-o stare binecuvîntată.

Frigurile aurului sunt mai asurisite ca cele ale dragostei.

Dragostea lecuesce uritul.

Vîsul.

*Erd noapte. Umbre dese
Se-nlinse peate sat.
Somnul pacnic aduse
Fire toarse, ca od fese
Vîsul tinerei mirese...
Să mireasa a rîsal:*

*A rîsal că, pe-o cotină,
Se săcea că e un crâng
Rîcorit de-o apă lind;
Iar în vale, o grădină
Plină numai de sulfind,
Unde fetele se strâng.*

*Dogorid seninu-albastru,
Ars de luna lui ruptor,
Iar, stingher ca un sâhastru,
Căldorul dilei astru
Câtră zarea de-albastru
Se-nndrumă, strălucitor.*

*Să-n grădina, asternută
Cu sulfind, sub un pom, —
Unde păsări strînsse sută
Lâng-o rrabie lîmbută,
Se căsniau s'o lase mută, —
Stă, la umbra lui, un om.*

*Nalt erd, eu plete rare,
Tinér, zdravă, arătos,
Cu ochi verdi ca verdea mare,
Cu obrajii de fată mare, —
În sfîrșit, la-nfălgare,
Mai frumos ca „făt-frumos”.*

*Și cum sta aşă-n picioare,
Pregătindu-se de drum,
Lenea ademenitoare,
Din a frunzelor răcoroare,
Îi goptidă inret: „Prea-i soare!
Culeă-te! Ce plci d'acum?”*

*S'a culcat, pe-o cergă plină
De flori albe. A simțit
Lin, o adiere lind
Desmierdând fruntea-i senind,
Iar miroșul de sulfind
L-a-imbătat, — și-a adormit.*

*Și, pe când pe ceru-albastru
Ars de luna lui ruptor,
Singuratic ca sâhastru,
Căldorul dilei astru
Câtră zarea d'albastru
Coborâ strălucitor, —*

*Două riperr, renite
Din periferul de la crâng,
Pr-a lui luce-abău-nflorile
Au pus limbiile-otrăvite:
I-au rupt orchii din orbite:
L-au mășcat de sinus ridung;*

*Inima i-ai scoce afară ;
Sângelul i-ai stors din ea ;
Nu lăsat un strop să piardă ;
Și punând-o-n pieptu-i iardă,
Aruncat-ai mortu-n ghiară
Unui corb, care-l pândă... .*

***

*Cum din somnu-i n'ar trezi-o
Un atât de groaznic ris?...
Strigă-'ntr'una : „pieri! ... stafio! ...“
Par'că iesme-ar urmări-o, —
Să mireasa, pân' la dio,
Ochii nu i-a mai închis.*

*Iar urita-i arătare
S'a-'mplinit! Pe-al ei bărbat,
Câtră vremea când apare
Luna-n sat, — la drumul mare,
Un flăcău, din resbunare,
L-a-'njungiat.*

HARALAMB G. LECCA.

Comediile lui I. L. Caragiale.

S'a cehit în ședința festivă de încheiere din 10 octombrie 1897
a societății »Petru Maior«.

Domnilor,

M căută să esplodez astăzi acea parte din micul dulap al literaturii noastre, care e mai mică, ascunsă aproape într'un colț nevădit și nebăgat în seamă.

Literatura senină sau veselă, a cărei base sunt umorul și satira, glumele și anecdotele, acea literatură, la care sufletele adeseori trebuie să-și ieie refugiu, pentru ca desfătare să afle și uitare grigilor apăsatore, — la noi Români se reduce numai la 2–3 autori și la vreocâteva producțe ale lor.

Pe căd de curios, pe atât de caracteristic este acest fenomen în literatura noastră.

Ivorul puternic al literaturii este firea poporului, dispozițiile lui sufletești.

Este firea noastră veselă sau nu?

În preponderanță nu.

Istoria poporului nostru, mai agitată și mai tristă ca la multe neamuri civilizate, ni se prezintă ca un cer vecinic înourat și posomorit și brâzdat de fulgere ce se descărcau de-asupra capetelor noastre. Iar sub acest cer veselia nu s-a găsit lăcaș, ci o durere i-a rotit înința și i-a învelit-o în vîlul tristeții. Tristețea aresta i-a înăbușit toate porințile mai veselnice. În această dispoziție sufletească poporul nostru adeseori să dat frâu liber durerii și a versat lacrimi — căci când duerea îi se pune ghem la inimă, nu ai altă vindecare — și acele lacrimi de cristal sunt frumoasele și jalnicile noastre poesii poporale, rupte din inima poporului, mărturii ale dilelor grele.

Da, poporul nostru este trist din fire. De jale cântă la ospețe, la cununii ca și la înmormântări, de jale cântă fetiță când își aşteaptă în portiță pe iubitul său, și este „jale codrului de armele viteazului“, și este

jale frunzei când se apropiie toamna de o sărută, — o jalnică doină e viața românului :

„... doină cântă, doină suspir,
Tot cu doină me mai ţin...“

Îată un vers caracteristic, care nu ne sună numai unora, ci se potrivește la întreg neamul nostru :

„Inima mea, vai de ea,
De-ar vedé-o cineva.
Ar sta 'n loc și sără miră;
Cum mai pot călcă iarbă?...“

Da, în această inimă a poporului clocoșesc pașuni și dureri, dureri învechite, încă să te miri că aceste dureri n'au spart părții acestei inimi... Nu este aici pesimism esagerat, dlor, ci un adever istoric, imbrăcat în haină frumoasă poetică, aşa cum firea Românlui știe turnă înăntătoare forme sentimentelor sale.

Că alătura cu această fire nu s'a putut dezvoltă în mod armonic și umorul, este explicable, — în dile de restrîște nu-ți vine să ridi și să glumeșci.

Ar fi înse fără îndoială imposibil ca să nu găsim în firea noastră nici o notă inherentă umorului, trăind în mijlocul poporului, nu putem să nu observăm imediat o insușire a lui : sarcasmul. Și acest fenomen se explică iatăș foarte ușor, dacă știm că sarcasmul este în cele mai multe casuri un eflux al durerii. Durerea și sarcasmul sunt coerente. Un scriitor strein a susținut despre poporul nostru că este sarcastic, zeflești și batjocuritor. Tagădui nu putem această afirmațiune, ci trebuie să o recunoaștem, cunoscând spiritul Românlui care polecrește imediat pe ori și cine, istețimea lui cu care aplică „apropos“-urile introduce prin „vorba aluia“, vorbele înțepătoare cu care se îngâna sagalnicii tineri în decursul horei.

Umorul adeverat înse, în sensul strict al noțiunii, ușoara asociere de cuvinte și de idei în scopul inviorării dispoziției și pentru ghidirea plăcută a nervilor, schintea aceea care aprinde dintr-odată masele, dispunându-le, — acest umor nouă ne lipsește. Astfel se explică bunăoară impreguriarea, că la noi nu se află nici o singură foaie umoristică, care să atingă nivelul sutelor de foi umoristice ale altor popoare. Astfel înse se explică și fenomenul asupra căruia mi-am permis să atrag atenționea la începutul șirelor mele, — impreguriarea, că în literatura noastră acea parte, căreia i-am puté dice senină, este atât de restrinsă.

Un fruntaș al acestei literaturi, precum și a literaturii noastre tinere peste tot, este simpateticul literat contemporan I. L. Caragiale (îci colo este seris și Caragialii.) Numele lui devine tot mai respîndit, tot ce ese din înăiastra-i peană atinge marginile perfecțiunii și ca artă și ca limbă și ca tendință, — suntem deci datori și noi să-i dăm cuvenita atenționă acestui eminent bărbat.

Dintre creațiunile lui literare, — dintre cari unele au fost trecute în timpul din urmă în cea mai respîndită bibliotecă poporâ germană, în biblioteca lui Reclam — vom scoate aici numai cele la carele cari ne interesează. Și aceste sunt „Comediile“ lui, 4 la număr, apărute sub titlul „Teatrul“. I. L. Caragiale este primul și unicul care a șeit să se avânte cu mult curaj și îsbândă la întărimile coturnelor și să le mananeze cu destoritate, sfîrindu-se prin comediiile sale, în

scurt timp, stăpân peste publicul României. Comediile lui sunt cunoscute și la noi; aproape cu toții le-am văzut predate de căte o societate de diletanți. Si suntem veseli că avem și noi ceva de veselie, suntem înălțați în conștiința noastră, că aceste admirabile proiecte sunt ale noastre, sunt românești. Este o mare biruință pentru noi și li datorim recunoștință lui Caragiale, că avem produse literare de genul acesta, ce ne pune în rând cu alte popoare — cel puțin acum la sfîrșitul veacului al 19-lea... Cu adevărat, mare interval pentru descendenții Romei, de la strămoșii lor Plaut și Terentiu până la Caragiale!

Noi, până la Caragiale (exceptând farsele lui I. Negru și Alexandri) n'am avut nici macar traducări din comediiile vastei literaturi universale, — dovedă că nu s'a pus pond pe acel gen, sau nu i s'a simțit necesitatea.

Iar din literatura universală puteam luă cu bărechetul, căci aici comediiile s-au ajuns de mult epoca de înflorire. Pieselete lui Molière s'au respăzit asupra lumiei întregi, numai la noi n'au avut intrare; succesiuni acestea François de Regnard († 1710). Pierre Marivaux († 1763), cel mai mare realist între scriitorii francezi de comedii și în sfîrșit marele moralisator Philipp Destouches, despre care se scrie că a vindecat sute de oameni de viațile lor, — toți aceștia înaintea noastră sunt figuri streine, pe când bunăoară în literatura cea germană le găsești traduse chiar și cele mai neinsemnante lucrări.

Si nime nu va puté susține că Germanii ar fi fost chiar de tot avisati la scriitorii francezi.

După alungarea harlechinilor, său numitului Hanswurst, din comedii, literatura germană a început încă în partea primă a secolului al 18-lea a se dezvoltă cu pași colosali. Danezul Ludvig Holberg a dat Germaniei cinci tomuri de comedii, între cari mai cunoscutea piesă este „Der politische Raunegiesser“. (Amintesc această piesă și din motiv că comediiile lui Caragiale au vre-o căteva puncte comune, — cel puțin în tendință, — cu obiectul acesta.) Acest Holberg întrace pe Molière prin vivacitate, prin motive și trasăturile grandioase ale caracterelor. Din acest timp, pe la mijlocul secolului al 18-lea, datează și comedierea lui Chr. F. Weisse și încercările talentatului Mylius.

Gradul de clasicitate l-au ajuns piesele germane numai prin Lessing. Până la pășirea lui aproape toate se înverțiau în giurul chestiunei, dacă va luă Hans pe Greta. Hans și Greta se iubesc, părinții nu voiesc să admită căsătoria, fiind că sunt săraci, se ivește înse unchiul cel bogat... și cortina cade, lăsând publicul mulțumit. Lessing pune capăt acestei simplificări. Introduce intriga și acțiunea, producând comedie model: „Minna von Barnhelm“. În sfîrșit nu pot să nu amintesc pe nefericitul de Kotzebue, care a umplut în timp scurt țara germană cu comedii de mare interes. Toate aceste s'au respăzit peste întreaga Europa. La noi înse intrare n'au avut și nici chiar comediiile clasice ale lui Shakespeare nu s-au găsit traducător.

În fața acestei sumedenii de autori și de comedii stă în literatura noastră singurul nostru Caragiale cu cele patru comedii ale lui, sau mai strict luat, cu cele două principale.

Două dintre comediiile lui Caragiale „O noapte furtunosa“ și „Scrisoarea perdută“ se pot aminti cu tot dreptul în sirul operelor autorilor mai sus citați. Aceste două au fost numite din partea eminentului nostru critic Gherea capo d'opere și trebuie să-i cre-

dem lui Gherea. Mai adaugem înse, că sunt capo d'opere pro domo.

Cum adecvate?

Caragiale măneacă în lucrările sale din punctul de vedere al timpului în care a scris. El a aprofundat psihologicesc cu multă agerime viața poporului după deschiderea lui. Este acesta timpul când cultura occidentală se varsă pe toate canalele posibile asupra României, când de la Paris se impoartă de toți chemații și nechemații reguli sociale și căte și mai căte elemente culturale... Iar cum în viață unui popor saluturi nu se întemplieră, iar trecerea momentană la cultura franțuzească nu era posibilă și nici nu era aceasta calea cea ducețoare la scop, — urmările acestor stări au fost o spolia culturală ce a cuprins toate straturile de la popor până la burghezime și chiar aristocrație. S'au introdus o mulțime de frasne franțuzești, s'a schimbotat limba cea străbună, iar reul acesta era promovat și prin jurnale, cari erau redactate într-o limbă plină de exorcisme, de o limbă caricaturată. La aceste s'au mai adăus retele izvorite din noua viață constituțională. Si Caragiale s-a îndreptat ochii sei pătrundători și asupra acestora. Enormele abusi ce se fac la administrație, scandalurile electorale, bătaia de joc la adresa drepturilor individuale, nesocotirea drepturilor cetățenești, — toate aceste Caragiale și le-a făcut obiecte de studiu. Cunoscând perfect stările aceste, a scris comediiile sale, în cari le-a redat cu o măiestrie fidelitate. Si s'a folosit de arme ascuțite pentru înfrarea acestei multimi de viață, aceste arme i-au fost sarcasmul și persiflarea.

Si fiind că stările zugrăvite de C. se refer la viața poporului român, fiind că chiar și modul de a zugrăvi (bunăoară folosirea fraselor tipice) este ceva specific românesc și în special specific al lui C., pentru aceea, dic, comediiile aceste sunt numai capo d'opere pro domo. Streinii n'au pricopere pentru ele. Caracterul universalitatii le lipsește. Si aceasta este ce-l deosebește de autorii aparținători altor literaturi.

Mai găsim înse o deosebire esențială între C. și autoriile streini. Am amintit la început că Românul scrie să fie satiric și sarcastic. Înse umor, cum găsești la Francezi și Germani, să nu cauți la Român. Si în privința aceasta Caragiale e Român întreg, — el îmi justifică perfect afirmația mea. În comediiile lui totul e satiră și sarcasm, satiră realistă și sarcasm dureros de tăietor. „Caragiale este un talent satiric“ scrie Gherea și despre acest adevăr ne convingem, vădându-i talentul cu care flagelaază păcatosenile sociale și miserile ce dăinuiesc în administrația ţării.

Pe lângă toate înșușirile locale înse, ce le au comediiile lui Caragiale, ele se impun prin admirabilele caractere, prin viața acțiune dramatică, prin multă psihologie ce ese la iveală în toată scena, — lucruri ce trădează pe autorul înzestrat cu bogate concepții artistice și cari ridică producțele lui la nivelul celor de fructe comediei din literatura universală.

Dar să le vedem mai deaproape.

(Va urmă)

ILARIE GHENDE.

S C R I S O A R E A

Ier tare...

Ori cât roit-am să te uit
Să urii să te dau,
A tale forme și-amintiri
Mai dragi mi se păreau.

Ori cât umblat-am fără sor
Prin lume abătut,
Cu depărtarea dinstre noi
Să dorul mi-a crescut

Ori cîte fele-am întîlnit,
Pricirea lor mi-a spus
Să grajd și misericările,
Că tu ești mai presus.

Ori cît de mult ai amânat
Viața mea însădăr,
Eu toate ti le iert, numai
Să rii la mine iar? ...

O vînă deci în fața mea,
S'aud al ten curînt,
Din fericirea de demult
O clipă să mai simt.

VASILE MESTER

R o m a.

Schrijf cu creionul

(Fine)

Monte Pincio. La capul străzii celei mai principale, *Via de Corso* este *Piazza del Popolo*, la dreapta se ridică fantastice, susținut par că de *arcade*, de colonade și de statui de marmură, *Pincio*, locul de prenumi blare cu frâsura și din înălțimea căruia se zărește tot orașul; mai la cățiva metri, după ce treci pe sub un arc, se desfășoară *Villa Borghese*, un parc ne mai sfîrșit plantat numai cu brajii, măslini, odori, mirți și portocali, care formează alei superbe întrerupte de fantâni gigantice cu ape ce par de argint. În mijlocul acestuia pare feerie se află palatul *Borghese*, care în afară nu înfățișează o arhitectură de mult merit, dar înăuntru conține comori neprezente.

Platind intrarea, un leu, ai ocașunea a sta în față unor părți întregi de mosaic pe care se află agățate tablourile maestrilor celor mai vestiți ca: Albani, Tiziano, Tintoretto, Correggio, Carracci, Van-Dik și alii pictori moderni, iar din depărtare, în depărtare stau statui, grupuri și diferite obiecte de marmură, porfir, fildeș, sidet, malahit, lapis etc. Dintre sculptorii care întrupează viața în marmură, facând să diepară récele ei, este Cavalerul *Lorenzo Bernini*, născut la Neapole în 1598, mort la 1680.

Status lui David, mărime naturală, din acest patlat, ceea ceva care va reușine întru pomenirea neamurilor, ca și Portici de la Sf. Pietro, făcuți tot de Bernini.

Multe din operele acestui artist, fără seamă aici, se află în Basilica Sf. Pietro, despre care ve voi povesti altă dată.

Roma 9 decembrie 1893.

***

Catedrala Sfântului Petru.* Mică precum sunt toate lucrurile prețioase. Giur împregiu un desen care să ideie dă și totul acoperit de o perdea, plafonul și tot lumerul de *Michel Angelo*, acel geniu, care s-a născut la 1475 și care umplu Italia d'atâtea capo d'opere neprezente. În stânga și în dreapta sunt căle săse frescuri reprezentând, unele scene din testamentul vechin, altele scene din testamentul nou, toate încheiate cu ajururi sculptate și aurite, de la care nu te mai înduri a-ți lăua ochii, de și vinele gătului aproape nu le mai simți. Pe părtele altuarului se află *H. giudicchio supremă*. Scene de fericiti cari se ridică în raiu și moșe de canonici, cari cad, se afundă în infern. În această capolă, înghesuite cu decimile, stau englezoișorele, cu guidul într-o mână și cu oglinda într'ală; caraghiotasele lor multe, costume și înfățișări, le fac un moment a mai multă oboselă, fără care nu se poate închide cărlăciori și de multe ori te face a te lipsi să vezi cele mai deservătoare lucruri de artă, căci ori-cât ai vîzi, dar nu te mai poți mișca un pas, ci incrementă remâște lui, precum am remas eu acum, de și în mână autorizațiunea dă vizita fabrică de mosaice și cristale, așezată tot în palatul „Vaticanului”, care se compune, precum aud, din 3000 de camere, în care se află: galerii, muzei, fabrică de mozaic și locuința Papii care, precum spun gazetele, e așa de transparentă și de bătrânețe, abia se mai poate înține pe picioare. Această singură casă pămîntească stăpânescă dar un palat, în care sărăcă adăposti sute de nemociuni, cari înundă țările Italiei, pocălită de foame, dar cari totuși sunt simpatici, au o căutătură galăză, dulce și frisă, de îi îmbezzi fără să vrei, și imbuscat cu dragă înimă.

Că am stat în Italia, o singură zi măcar nu mi s-a părut că sunt între stele, așa de mare asemănare am găsit între ei și noi. Ei, suntem frați, și pare.

Roma 13 Ianuarie 1894

***

Basilica de Sf. Pietru. Pentru a visita această biserică, cu tot ce ține de densă, nu este destul o săptămână. Ea este ridicată în piață unde Nerone urse mii de creștini. Începutul ei este sub Papa Anaclet, care zidă mai întîi un altar pe locul unde găsi morțămentul lui Sf. Pietro ale căruia moaște se păstrează și se în Ba-sică unde se poate vedea coborând pe scările de marmură și în fața căruia sânt Ingenuchiat Papa Pius al VI, lucrare originală în marmură, de Canova, care pe toti Papii i-a făcut Ingenuchiali. Se vede că mai grei de picate credință-i, măcar sănd recințe astfel, ei vor fi iertăți.

In dreapta și în stânga, mai înainte dă ajunge la biserică, sunt portice (salii) susținute de stâlpi rare formează ca o aleiă până la ușa bisericii care e făcută de Michel Angelo; acest mare geniu cu producții diverse și ne mai sperite.

Înălțimea bisericiei de 150 de picioare, 370 de largime, iar cupola până sus la cruce se ridică până la 426 picioare; d'asupra bisericii sunt 19 statui de 7

• Construită sub Sunt IV, 1472.

ori mărime naturală, care înștișează pe Cristos cu cei 12 apostoli și alii sfinți, iar interiorul bisericii nu e chip a se descrie că e de maiestos și de acoperit de lucrări, cari de cari mai mărețe, cari de cari mai artistice.

Lăsând la o parte baso-reliefuri, icoane, tablouri, stelpi, altare, baptisterii și sfinți, în marmură și în bronz, se mai află în interiorul acestui templu 19 monumente sepulcrale, ridicate în amintirea Papilor și înaintea cărora remă uimit de ceea ce poate face delta sub mâna artistului.

Cu permisiune specială se poate urca d'asupra turlei (700 de trepte) de unde se vede, în afara toată Roma, înăuntru plafonul bisericii lucrat în mozaic și după modelele date de Michel Angelo și executate de Cavaliere del Pino. Înțeplător această biserică am vizitat-o dumineacă la orele 4 d. m., era anul nou catolic, în acea zi am văzut acolo sute de preoți catolici, cari faceau un contrast teribil cu sfântul locaș. Ieră me Domnul, dar sluți mai li sunt apostolii!

În Vatican se află și capela Sixtină, despre care am vorbit, lojile lui Rafael, Muzeul, Biblioteca, Fabrica de mozaice, Palatul și Grădinele Papei.

Roma 13/1 ianuarie 1894.

***

Ripa Turped. — Bunătăț de moșt, mai mult face alergătura ca să ajungi până la densa, căci va să dai d'o femeia chelneriță, care să-ți deschidă o poartă înaintea căreia stai înghețat de groază căi să vezi cine știe ce prăpastie și, când colo, ce-ți arată: două trei case și niște taverne, iar săngele celor ce odinioară se prăvaliau d'acolo să prefăcut, se vede, în glicinii și ereri, atât mai stă acolo agățat de ruine și surpături. Am luat cu mine o ramură de edera și-am plecat, căci muriam de foame și nici n'aveam unde me da de ripă...

Roma 15/3 ianuarie 1894.

SMARA

Cântecul paharului.

*Ia spune-mi, pahar de rubin,
Ce nu vru să-mi spui nici marea:
În tine se neașteptă uitarea,
Mizeria și crudul destin?*

*În tine se neașteptă chin,
Ce lăntuire firile noastre?
În tine, prihirile-albastre
De fete, cu chipul blajin?*

*De-i astfel, la buzele-mi rin,
Prinosec-mi, pahar, sărutaren;
În tine ved alii consolarea
Să cerul vieții se în-*

ALIN

Henrik Ibsen.

— Studiu critic —

(Urmare)

Conveniențele introduse de societate sunt numai o piedică a adevăratei căsătorii. Căt de minunat să înțelesc Ibsen prin Osvald („Strigoii“) așa căsele căsătorii libere! Cităm aici un pasaj întreg:

Manders... Osvald e deja de 26-27 de ani și încă n'a avut ocazie să cerceteze o casă cum se cade.

Osvald: Iertare, domnule preot, în acest punct greșești pe deplin.

Manders: Așa? Eu credeam că ai convenit aproape esclusiv în cercuri de artiști.

Osvald: Așa și e.

Manders: Să mai eu sămă cu artiști tineri

Osvald: Da.

Manders: Dar eu credeam că cei mai mulți dintre ei n'au bani ca să susțină o familie și să-și întemeieze o căsnicie.

Osvald: Da, mulți dintre ei n'au mijloace pentru ca să se însoare.

Manders: Dar chiar astă dic și eu.

Osvald: Dar pentru aceea totuș pot ave căsnicie. Să astă au mulți dintre ei; și anume o căsnicie foarte plăcută și cum se cade. (Doamna Alving ascultă cu atenție, afirmă cu capul, dar nu dice nimic.)

Manders: Dar eu nu vorbesc de căsnici de buraci. Sub căsnicie înțeleg o viață familiară, în care bărbatul trăiește cu nevastă-sa și cu copiii sei.

Osvald: Da; sau cu mama copiilor sei.

Manders (tresare, își impreună mâinile): Dar pentru sfântul din —

Osvald: Ei?

Manders: Trăește cu — mama copiilor sei!

Osvald: Da, și-ar conveni mai bine dacă ar a-lungă pe mama copiilor sei?

Manders: Vorbești dar să despre relațiunile ne-legale, despre așa căsele căsătorii sălbaticice?

Osvald: Eu n'ami observat nici odată ceva sălbatică în traiul astorful de oameni.

Manders: Dar cum se poate ca un — tiner sau o fată încreză, care căt de puțin a avut parte de o bună creștere, să se demita la asemenea relații înaintea ochilor tuturor?

Osvald: Dar ce să facă un tiner artist sărac? — o fată încreză — Căsătoria costă parale multe. Ce să facă?

Manders: Ce să facă? Da, domnule Alving, îți voi spune ce trebuie să facă. Să-și fie strâni unul altuia de la început — astă trebuie să facă.

Osvald: Cu vorbe de asta nu ajungi departe la oameni tineri și cu sănge cald.

Doamna Alving: Nu, cu așa ceva nu ajungi departe.

Manders (continuând): Să apoi cum pot permite forurile mai înalte așa ceva! Să se întempe pe față! (Către doamna Alving.) N'ami avut dreptate să fiu îngrijat de fiul dtaie? În cercuri unde stricăciunea săliște predomină, unde ea singură e slăvită —

Osvald: Părinte, ascultă-mă să-ți spun ceva. Mergem regulat în toate dumincile ca oaspe în vreo căteva familii de astea nelegale —

Manders: Să încă dumineca!

Osvald: Da, pentru că dumineca vră omul să-și

petreacă. Dar nici odată nu am audit vre-o vorbă jignitoare, nici n'am fost martor la vre-o scenă, ce să arătă numai nemorală. Șcii unde am întîlnit nemoralitate în cercurile de artiști?

Manders: Nu șcii, mulțumită Domnului.

Orrald: Atunci îmi voi lăua voia să îl-o spun. Am întîlnit-o, când venia la Paris unul sau altul dintre exemplarii noștri tați sau soți, pentru ca să-i petreacă puțin neconturbați — și apoi onoră pe artiști printre aceea, că li cercetă în cărțiumele lor săracicioase. Atunci să-i fi auștit. Domnii ăștia știeau să ne povestească de localități și de lucruri, despre care noi nici nu visaserăm nimic.

Manders: Ce P. Vreau să susțin că oamenii onorifici din țara noastră?

Orrald: Când se întorceau astfel de oameni onorifici acasă — nu i-ai audit nici odată pronunțându-se despre stricăciunea care se extinde tot mai mult în străinătate?

Manders: Da, se înțelege —

Doamna Alving: Așa ceva am auștit și eu.

Orrald: Pe cuvântul meu, puteți să le credeți. Sunt mulți esperți între ei. (Duce mâna la frunte) Ah — cătă murdarie trebuie să sufere frumoasa, admirabila viață liberă!

În actul religios al căsătoriei el nu vede ca Tolstoi, o legătură încheiată de Dumnezeu pentru viață 'ntreagă, ci o simplă formalitate și că atare se revolte în contra ei. Când ceteam pe „Rosmarholm” și pe „Architectul Solnes” și luam ca contrast pe „Nora” sau pe „Copilul Eyolf” vedem cătă diferență bătătoare la ochi e între căsătoriile legale și cele naturale.

Nu unirea religioasă pune baza unei căsătorii, ci unirea spirituală, o unire basată pe iubire și pe înțelegere reciprocă. Rosmer și Rebeca sunt pentru Ibsen bărbat și nevastă, cu toate că nici când nu s-au săruat și se iubiau fără să-și dea sama că se iubesc. Aceleși aspirații, lupta pentru un scop comun îl unește. Când sfîrșenia astei uniuni începe să fie dubitată, când multimea cere o numire pentru ea, când primejdia de a deveni prihânită e aproape, amândoi trebuie să cădă și în moarte pășesc mâna în mâna așa cum pășiseră viață întreagă.

Mulți din cei ce cunosc pe „Constructorul Solmess”, se miră cum de Ibsen lasă pe Hilda și pe Solmess să facă planuri pentru viitor, când mâna în-

mână vor suui, și vor purta și înălțimica turnului aerianului lor palat, cătă vreme Alina trăiește încă. Nici autorul nici eroii nu altă piedecă în nevasta lui Solmess. Constructorul și Hilda sunt născuți unul pentru altul, între ei trebuie să existe o legătură de ideală căsătorie și dacă ar fi deci de Alina în cale. De aceea când Solmes se prăbușește de pe schele, Hilda nu cade ca Alina în leșin, ci strigă triușind „Constructorul meu!”

***

Pe când marele Dante își seriea opurile sale nemuritoare, există o regulă, după care orice opere cu sfârșit bun se numă „comedie”. De aici numirea „divinei comedie”.

Dacă ar fi să aplicăm și aici această măsurătoare pentru piesele dramatice — un lucru care se și întâmplă adeseori — am putea în bună pace numi multe dintre dramele lui Ibsen comedii și mai nămte de toate — ori cat de paradox ar pară — am fi în drept să intitulăm astfel piesa „Nora”.

Dacă abstragem de la sesătura întreagă a piesei, care e cu mult mai superioară celei mai înalte comedii și avem în vedere numai sfârșitul — căci sfârșitul piesei a dat ansa la cele mai multe discușii — atunci trebuie să declarăm că „Nora” are multă asemănare cu comediiile de aici. Precum în acestea persoanele care se potrivesc ajung după multe peripeții, spre marea plăcere a publicului, să fie fericite prințo unire, aici se întâmplă chiar contrarul

extrema se tangunt — adică două personaje, care nu se potrivesc absolut la olaltă se despart, spre fericirea — și singura posibilitate de

fericire a lor — și — lucru destul de curios, chiar așa în secolul divorțurilor — spre nefericirea publicului.

„Tatăl meu me numă păpușica sa și se juca cu mine, precum me jucau eu cu păpușile mele... După aceea trecu din mâinile tatii într'ale tale. Casa noastră nu era alt ceva, decât o odaie de jucat. Acasă la tata trăiam ca o păpușă mare, iar copiii erau iarăși păpușile mele”, dice Nora către bărbatul ei.

Aceste căteva cuvinte caracterizează pe deplin trecutul ei. Toată viața fusese o jucărie și toată vremea se juca. Ca o copilă ascunde totul cu castane ca să nu o vadă Helmer mânând, pentru că castanele strică dinții, ca o marionetă joacă înaintea lui și îl învese-

Economă bună

Înce cu fel de fel de grimase. Voință proprie nu are, sau mai bine să nu are ocazie să aibă, totul e numai un mecanism, care numai de alții poate fi pus în mișcare. Mai nainte tatăl ei, acum bărbatul li formulau viață, după cum voiau ei — și Nora se simțea „vesela” astăzi, nu se interesă de soartea „alțora” și nu doară, decât să dureze vecinice astăzi luni de miere!

Iată un tablou de căsătorie, descris atât de grandios de Ibsen, un tablou, pe care adeseori îl întâlnim în jurul nostru. Cât de departe e o astfel de casă de păpuși, de idealul de căsătorie al lui Ibsen!

Dar precum la copii, când în jocul lor intră un neprincipitor, astăzi și aici. O căsătorie nu se restringe între cei patru păriți ai casei, fel de fel de oameni intră în joc — și nu sunt toți de seamă lui Rank, între ei se adă și căte un Günther.

După primul an de căsătorie, Helmer se bolnăvise de prea multă muncă și medicii li spuseră Norei că numai o călătorie spre sud îl va putea scăpa de peire. Lăpiau înse banii de drum. Tatăl ei i-a dat de bunăsuță, dar însuș eră pe patul de moarte și destăinuirea stării triste în care se află Helmer, i-a dat lovitura din urmă. Cu atât mai puțin putea să-i spună bărbatului ceva.

Se vădu săliță deci să împrumute și nu astăzi pe altul pentru acest scop, decât pe Günther, un om cu un trecut murdar, căruia li dăduse o poliță. Poliță era înse falsă, căci în ea Nora subscrisește pe tatăl seu. Acest pas îl făcuse păpușă Nora, cugând cu mintea sa copilărească: „Să nu fie iertat să îscălească fals, când e în joc viața bărbatului meu? În astfel de impreguriări tatăl meu ar îscăli-o de sigur, să nu fie deci iertat să-l crui de o lovitură atât de primejdioasă.”

De atunci au trecut ani. Helmer s-a întăritosat în Italia, Nora plăția regulat ratele datoriei din economiile casnice, tăinuind totul bărbatului ei, pentru ca să poată avea ceva în dosar, cu care să pășească la lumină numai, când Robert (Helmer) nu me va mai iubi ca acumă; când nu va mai fi placere văzându-mă jucând înaintea lui, dichisindu-me și declarându-mă.

Dar mai e cineva, care ține o taină în dosar pentru gălăzile negre. E Günther, care știe că poliță e falsă,

Günther nu e numai o persoană *mai mult* în piesă, soarta lui încă e tragică. Amoresat în tinerețe într-o fată care îl iubea, dar care săliță de impreguriări se măritase după un altul, nefericit în căsătorie, din care în curând se alese văduv cu o droaică de copii, trebuia să facă parale pentru aceștia *în orice mod*. Astfel, cam din aceleasi rezonante ca și Nora, falsificase și el o poliță, cu deosebirea numai, că el era iurist și știea ce face. Din momentul când acest lucru se aflare, el devine în ochii lumii un șarlatan. Apucase pe povări și acum nu se mai poate opri. Dar când copiii lui crescuseră, când puteau să înțeleagă, că tatăl lor e un ticălos, Günther își încordă toate puterile ca să se poată abilită iarăș în ochii lumii.

Ocaziunea îi era dată. Helmer ajunsese director la o bancă. Cu ajutorul lui putea căștiga un post la bancă, cu care să-și intemeize o existență sigură. De aceea pretinde de la Nora, când rugarea nu ajuta, amenințând-o cu descoperirea poliței, să ceară un post pentru el de la Helmer. Rugările Norei sunt zadarnice. Helmer fusese prieten cu Günther odinioară, una din acele cunoștințe, pe care omul le face în tinerețe stat de ușor și de cari mai târziu li pare reu și acum

îi era teamă să lucreze cu Günther în aceeași sală, pentru că să nu-l compromită acesta cu tutuitul său.

În jocul copiilor intră un lovorăș nedibaciu, care luând păpușă în mâna, o sparse. Acesta e conflictul tragic în piesă.

În fața acestei grave situații, Nora din păpușă devine femeie. Admirabil e descrierea stadiului de trecere, lupta psihologică între păpușă, care nu poate înțelege, cum cineva ar putea nimici pentru o copilarie și între femeie, care se îngrozește de urmări. Ca un cântec de lebedă și jocul cel patimăș al tarantelei!

Rugarea lui Günther e respinsă. Helmer primește o scrisoare, în care i se destăinuiește tot.

Și acum de abia esă la iveau triste urmări ale unei căsătorii, concepute numai ca o vecină lună de miere.

Helmer, care cunoscuse pe Nora numai ca pe o păpușă, se sperie de faptă, pe care a fost în stare să o comită. Dar mai mult decât el se înșelase Nora în bărbatul său.

Acel om, pentru care ea era gata să jertfească tot, până și viață, despre care era convinsă că un singur cuvânt din partea ei ar fi ajuns pentru o asemenea jertfă din partea lui, se desvăluie ca un egoist, care în nevăstă-să nu voia să aibă decât o indestulire a dorinților și necesităților sale. Cât de grandios respinge Nora banii lui Rank, care poate ar fi salvat-o, numai pentru că acesta cu un ciasă înainte de moarte i-a descoperit că o iubește! Si că de josnice sunt cuvintele lui Helmer, ce i le adresează astăzi ființe, când astăzi despărtă fapta ei. În loc să primească vina asupra lui, să împărească cu ea și nevoie, precum împărțise bucuriile, o împăroșă cu injurii.

Helmer: Dar nimănii nu jertfească pentru aceea, pe care o iubește, *nuareea sa*.

Nora: Milioane de femei au făcut aceasta!

Iată cuvintele în jurul cărora s'a clădit piesa.

Si iată-l pe acest Helmer, care atât de mult se infuriase cu o secundă înainte, când deschide o a doua epistolă a lui Günther, care printre norocoasă întemplieră devenise împăctor și trimisese poliță cu scuze în apoi, cum deodată cade iar în celalalt extrem.

Helmer (rupe plicul; citește câteva sări: privește o hărție alăturată; cu un strigăt de bucurie): *Nora!*

Nora (il privește interesată):

Helmer: *Nora!*... Nu, trebuie să o mai citești odată. -- Da, da, astăzi e. Sunt scăpat! *Nora*, *sunt* scăpat!

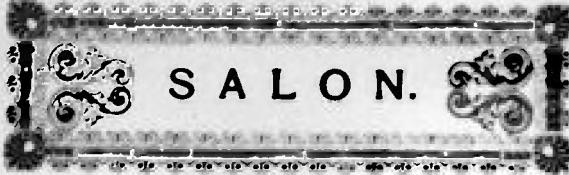
Nora: *Și eu?*

Helmer: Natural, că și tu!

Și ea! Cuvintele aceste au fost cele din urmă, cari au întărit-o pe Nora în hotărârea care o vedem flăcărând în ochii ei, cu căt Helmer își dedea mai mult arama pe față. Acuma când vede că Helmer cel adeverat seamănă atât de puțin cu Robert al ei, când se vede atât de îngrijită în acea ființă pentru care jertfise atât de mult, e convinsă că cu acest om nu mai poate trăi. Luându-și în geamantan cele necesare, se găsește să plece. Unde? Nu știe nici ea. În vîltoarea lumii, unde să poată trăi ca femeie, nu ca păpușă, unde să-și căștige pănea prin munca mâinilor ei și să căștige experiență. Iar copiii? Mai bine fără mamă de ocamdată, decât cu o mamă, care nu știe crește de căt niște păpuși din ei.

(Va urmă)

SEXTIL PUȘCARIU.

SALON.

Corespondență cu mama

o doamnei Alina de Iaunca Schiau măritată Merritt.

XLIII

Paris 6 noiembrie 1896.

Iubii mei părinți,

In moment când epistola mamei din 4 noiembrie, Cu sănătatea merg mai bine. E surecitate de nerve și o recălă ce-mi cauzează dureri nevralgice la cap, durere la dintele stricat și tusa. Papuți să nu se îngrească d'aceasta și să nu lucreze prea mult; sănătatea este totuș principalul.

Complimente de la Mme C., pe care o invit căteodată la prânz sau în logia. În hotel este dna L. din București, mama ambasadorului și mai alți români.

Eri am avut multă lume și pe duca d'E. Am dat un ceaiu marelui-duce G. Au fost și multe dame.

Nu te supără, iamață, pe bietele florile mele. Seii că aci nu poate lua un gentilon de doue ori theea în o familie, fără a trimite flori sau bonboane.

Dna L. nu este încă în Paris; familia G. e de tot amabilă.

Eri am căpătat o frumoasă coroa de violette de la Mrs Kn. la cărei fetiță am dat săptămâna trecută un frumos „Bebe”. Ea este foarte swell și una din cele mai bogate americane din Philadelphia. Sunt foarte bine cu densa. Mai avem aci pe ducesa de M. S. și pe ducesa de W.

Flori tot plouă din toate parțile; apartamentul este umplut.

La operă am fost mai de multe ori și merg ori unde este ceva interesant de văzut. La Versailles se teme George să me ducă, căci este frig și eu sunt răcorită.

Îmi pare a-ți fi spus că aveam un frumos căjel alb, *pure rase longpanglais*, dar l-am dat îndărât; prea face larmă.

Hainele și le voi descrie când vor fi gata toate. De sigur îți voi cultiva clavirul. Aci, în hotel, nu e nici unul.

Nu me răcesc sara, căci es numai în trăsura închisă și cupeul meu e incăldit; apoi mantaua verde e foarte caldă. Pe jos umbru; mai în toate direcții până la Arc de Triomphe.

Ei n-am găsit plăcere a căi acele cărți și recunosc că sunt rele; dar sunt epoca în genul lor și trebuie să cunoască. Prefer însă a căsi un bun roman istoric. Acum ceteac numai englezesc. La 5 ore iar o să mi se umplă salonul; sunt 4'; alerg, iamață, să mă imbrace. Fiți linșiți. Djeu e bun, îmi va ajuta și măras vor fi deplin bine. Alma voastră, ve sărută căt mai poate.

Alina p. George.

XLIV

Paris 7 noiembrie 1896.

Iamață dragă, dulce,

Totuș cand t-am spedit epistola cu, măsă astăzi la. Djeu îmi va ajuta și voi fi deplin bine. Nevoasă încă tot sunt și me necăjesc nevralgia și dureea de dinți. Totuș putem pleca.

Cameriera este foarte bună custodează și embalajează. Mi-a reparat toate hainele, a prețut haina albă de mășă cu lisă, pare că e nouă. Nu iau la Londra, nu știe englezesc.

Mama lui George totuș este frumoasă, și venim. Trebuie să fie o femeie foarte inteligență și foarte bună.

De la Londra vom telegrafta unde să nu trimiți epistolele; pană atunci adreseză-le aci, *pare scrisă*.

Haina neagră e splendidă; în total sunt foarte mulțumită de cumpărăturile mele aci. A propon Sam-bată, coborându-mă din trăsura să intru la Magazin du Louvre, sătă o fetiță cîrind, îmbrăcată de vară, acum, cand este așa de frig. Am dus-o în magazie și am pus să mă imbrace din cap până în picioare simplu, dar cu flanelă caldă.

Ed mi-a scris din Londra, sărmăntă epistola.

Ei sunt gata de plecare; George încă n'a îspăvălit ses *malles*. Sunt bucurăsă să scapă din acest hotel este un adeverat „Wespenest”. N-am saturat de el.

George este așa de drăguț! Să facă mare amic cu G. G.

Mme L. încă nu e în oraș. Toate damele sunt jocante pentru mine; îmi pare reu să plec.

No me prea odorește acum, trăim foară luxuri. Poicu dice să fiți fără grija. Bunul Djeu va ajuta în toate, cum a ajutat și pan acum. Ve sărăfă pe zece doi milioane de ori.

Ales.

Scrisoarea.

La ilustrația de pe pagina 66.

O scrisoare... o mică scrisoare. Si călă ferice ascunde că? A sună totuș acuma și înțima ei saltă de bucurie, mâna în tremură de emoție și nu știe ce să spăre, par că, să deschidă. Se deschide și ea. Si își face începuturi ce dulce, ce drăguțos e cuprinsul... O scrisoare... o mică scrisoare.

Economia bună.

La ilustrația de pe pagina 66.

Un bună se cunoaște de dimineață. Economia bună se arată atât încă din primul. Mira Mirea e singur de multe ori ce face mamă-șe și să crește din toate și multe, căci așa se cade, nimic nu poate și mai rea economă decât mamă-șe. Se și obține să fie căl de bună, să leasă dacă va vedea.

LITERATURĂ și ARTE.

Serii literare. Cronică. Spire începe să îl traducă și în limbă cehă; jurnalul „Národní Listy” a publicat

căteva traduceri. — *Dl I. L. Caragiale* redactează un calendar intitulat „Dacia”. — *Dl Al. Macedonski*, care va scoate în curând la lumină un volum de poesii franceze, sub titlul „Bronzes”, își va trimite lucrarea Academiei franceze pentru premiare. — *Dl Teleor*, săguiniosul nostru colaborator din București, va scoate în curând acolo un volum de poesii, „Mahalaia”, ilustrat foarte interesant.

Sări teatrale și musicale. *Dna Elena Theodorini* va da la sfârșitul lunei acesteia două concerte la Iași. — *Marchisul de Pandolfi* va sosi în curând la București ca să asiste la prima reprezentare a piesei sale intitulată: „Ultimul elironom”.

Academie Română. *Dl B. P. Hașdeu*, în una din ședințele publice ale Academiei române, va da ceterire unei noi și importante lucrări asupra coloniilor venetiane în Muntenia și în deosebi în județul Gorj. *Dl Hașdeu* a cules o mulțime de cântece populare din județul Gorj, în cari se găsesc amintiri despre aceste colonii.

Un nou volum de poesii de dl H. G. Lecca. Săptămâna viitoare va fi la București un nou volum de poesii de distinsul nostru colaborator *dl Haralamb G. Lecca*, care a avut mare succes cu primul seu volum, intitulat „Prima”, pentru care *dl B. P. Hașdeu* scriese o prefată elogioasă. Volumul acesta, din care, drept specimen, autorul ne-a trimis poesia ce publicăm în nr. presinte, este urmăre la „Prima”, tocmai de aceea autorul i-a dat titlul „Secunda”. Suntem convinși, că autorul, al căruia talent se desvoltă din ce în ce mai original, va fi întimpinat și de astă-dată cu căldură.

Teatrul, conservatorul, școala de bele-arte din București. *Dl Haret*, ministrul de culte al României, a convocat o comisiune în scopul de a studia organizarea Teatrului Național, a conservatorului de muzică și a școalii de bele-arte. Comisiunea s'a întrunit în săptămâna trecută. După o discuție generală, s'au ales trei sub-comisiuni însărcinate să prezinte fiecare căte un proiect de organizare. În sub-comisiunea pentru Teatru au fost aleși: *dni Gr. V. Manu*, *D. Ollănescu-Ascanio*, *I. L. Caragiale* și *Al. Vlaicu*. Pentru Conservator: *dni Ed. Wachman*, *C. Dimitrescu-Iași*, *St. Sihleanu* și *G. Ștefănescu*. Pentru școala de Bele-arte: *dni Grigorescu*, *I. Mincu*, *Barbu Delavrancea* și *Mirea*.

Următorul lui Alexandra Roman. Chiar când numărul trecut se tipăria, aflatăm că în locul regretatului *Alexandru Roman*, s'a numit provizor profesor de limba și literatura română la universitatea din Budapesta, *dl dr. Oscar Asboth*, profesor de limbile slavice la aceea-universitate. Pentru semestrul de iarnă a și anunțat trei conferențe: 1, Influența slavismului asupra limbii române; 2, *Miron Costin*, letopisetele Moldovei; 3, Bucăți alese din *Ciril*.

Proverbele Românilor de I. A. Zanne. Precum se știe, Academia Română în sesiunea sa generală din primăvară trecută a premiat cu 5000 lei lucrarea lui *Zanne* intitulată „Proverbele Românilor”. Volumul apărut este numai parteza primă a colecționii întregi, care este un format în 8° și se compune din 840 pagini, din care 60 sunt consacrate plinei de mieră precuvențări a cunoștințelor noastre folclor, *dl G. Dem. Teodorescu*, apoi introducere în care autorul ne vorbește despre izvorul și însemnatatea proverbelor, ne dă o bibliografie română foarte completă referitoare la proverbe și ne dă încă genesa și planul operei sale. Vine apoi corpul propriu al volumului (715 pagini) îmbogățit la urmă cu 3 glosare: unul româno-francez, altul istrio-

francez, un al treilea macedo-francez. Aceste glosare constituiesc un adevărat tesaur linguistic de ale căror materiale se vor folosi viitorii nostri filologi. Judecând după programul ce autorul stabilește în introducție, vor mai urna 7-8 volume de același calibru.

Tabloul luptelor de la Plevena. Diarele strîne vorbesc de albumul eroilor români care va înfățișa diferite scene din luptele de la Plevena și pe care regelui Carol le urmărește cu un mare interes. Cele mai însemnante tablouri, vor fi executate de doi pictori din München, Krieger și Frosch.

Reprezentăție teatrală în Vaida-recea. Duminică la 24 octombrie n. se va da la Vaida-recea, cu ocazia unei adunări generale a despartimentului Făgăraș al Asociației o producție teatrală, jucându-se „Remâsagul” proverb într'un act și „Hartă rezeșul” operetă comică într'un act de *V. Alexandri*.

Reviste și ziară. *Albină*, nouă revistă literară pentru popor, pe care am anunțat-o mai de multe ori și care va fi în București, sprinținită de ministerul de culte, va avea în frunte mai mulți profesori, institutori și învățători din România, va fi odată pe săptămână și va costa pe an 5 lei, pentru strainătate 8 lei.

Rerista Poporului, care apare la București, anunță că pentru partea literară trece sub direcția cunoștințelor poet și prosator *Petru Vulcan*, care colaborează și la foaia noastră. — *Lupta Națională* se va numi o nouă revistă scoasă de comitetul studențesc din București, spre a agita cestiușa națională printre studenți; nouă revistă va fi în frunte mai multă și articolele vor fi scrise numai de studenți. — *Standardul*, un organ pur naționalist, își anunță apariția pe 15/27 octombrie, la București, sub direcția dlor *Tamara și Miculescu*. — *Mosțul Român*, ziarul humoristic-satiric al lui *I. L. Caragiale*, va fi de nou la București, în luna aceasta. — *Drapelul* va scoate, cu începere de la 15/27 octombrie, în fiecare duminică căte un supliment literar.

C E E N O U ?

Hymen. *Dl dr. Stefan Morariu*, avocat în Cluj, a logodit cu doamna Aurora Liuba din Biserica-albă. — *Dl Ilie I. Pop*, candidat de preot, s'a cununat cu doamna Lucreția N. Calefă în Seliște. — *Dl Damașchin Medrea*, învățător în Ilieu, comitatul Arad, se va cununa duminică la 24 I. c. cu doamna Lucreția Vațian din Baia. — *Dl Nicolae Boțan*, absolvent de teologie, s'a logodit cu doamna Elena Moldovan, fiica lui protopop Ioan Moldovan din Mediaș.

Sări personale. *Dna Alexandrina Isomorini-Mathy* a ținut de curând într-o adunare a femeilor creștino-sociale la Graz o cuvântare, în care a amintit și națiunea sa și care a fost primită cu aplauze. — *Dl dr. Nerva Moldovan* a fost numit medic de cerc în Ofensba. — *Dl Petru Vulcan*, funcționar la ministerul de interne din București, a fost numit sol de biserică la prefectura din Constanța. — *Dl dr. Iacob Radu*, fost director spiritual în seminarul arhidiocesan din Blaj, s'a trimis ca profesor în seminarul catolic din București. — *Dl Ion Mărynaș*, maior, comandant de pieșă în Alba-Iulia, a fost pensionat la cererea proprie, cu titlul de locotenent colonel.

Congresul național bisericesc din Sighet, deschis la 1/13 octombrie, sub presidiumul Esc. Sale archiepiscopu-

Iui și mitropolitului Miron Romanul, asistat de episcopii sufragani Pt. SS. Lor Ioan Mețianu și Nicolae Popea, nu a verificat alegerea vicarului Iosif Goldiș din Oradea-mare, ci, la propunerea lui Paul Rotariu, a lăsat verificarea în suspens până la terminarea procedurii disciplinare ce i s-a intentat pentru cuvântarea sa anticanonică (înțuită la alegerea sa de deputat în 1896). Hotărârea aceasta s-a luat cu 55 de voturi contra 5; cei cinci, care au votat pentru verificare sunt: vicarul Pușcariu din Sibiu, protosincelul Hamsean din Arad, secretarul ep. Ignatiu Papp din Arad, protopresbiterul Tincei în Bihor, Roxin și — dintre mireni — dl Petru Truța, fișe consistorial în Arad.

Noul proces de presă al Tribunelui. Diarul „Tribuna” scrie, că are un nou proces de presă, care i s-a intentat pentru prim-articolul „Mehadica” din nr. 244 al anului 1896. Acusat e dl Teodor Păcașanu, fost redactor responsabil, ca autor al articolelor, iar dl V. Dresnandt, ca proprietar al diarului, în numele societății editoare. Pertractarea finală se va ține la 9 noiembrie n. în Cluj.

Pionio românesc la Cluj. Universitarii români din Cluj vor aranja la 4 noiembrie n. un picnic în salele Otelului Central.

Sorți bune din Bucovina. Diarul „Patria” din Cernăuți anunță că în bugetul viitor al Austriei s'a prevăzut deja suma necesară pentru înființarea de clase paralele românești pe lângă liceul german din Cernăuți. În bugetul anului viitor al universității din Cernăuți se prevăd sumele necesare pentru crearea unui seminar român și altul rutean pe lângă acea universitate. — *La Răduți* în 5/17 octombrie s'a inaugurat cu mare solenitate prima școală de agronomie în limba de propunere română în Bucovina. Discursul de deschidere a fost rostit românește de către br. Mustata.

Darul lui Felix Faure pentru împăratessa Rusiei. La manufacatura Gobeliniilor trei artiști lucrează cu activitate la tapiteria pe care președintele republicei a comandat-o anul trecut pentru a o oferi împăratessei Rusiei. Această tapiterie, reproducția frumosului tablou al doamnei Vigée-Lebrun, reprezentând pe Maria Antoneta cu copiii ei, a fost inceput, după găsirea materiei, facerea planului și angajarea artiștilor, în luna februarie și anului trecut. Ea e deja astăzi foarte înaintată, căci deja s'a terminat fondul și n'a mai remas de făcut, decât persoanele. — punctul cel mai important din întreaga operă. Munca e considerabilă și înfiinit de delicată, dar artiștii care lucrează la terminarea ei nădăjduesc să o îsprăvească înainte de deschiderea expoziției din anul 1900.

Un tron opri de înjartă. Cine ar fi crezut că însectele astăzi nici sunt în stare să opreasă un tren care aleargă cu cea mai mare iuțelă? Cu toate asta faptul s'a petrecut șilele trecute în Scoția. Plecând la orele 10 jumătate, de dimineață de la Inverness, expresul de care vorbim era să ajungă la Invershen și semnalele se deduseră deja, când roatele locomotivei începură să nu mai funcționeze, iar trenul, după ce lunea vî'o trei patru sute de metri, se opri cu totul. Pu cu neputință dă-l mai face să înainteze. Amplioații trenului și pasagerii dându-se jos, constatară că locul din pădure unde se aflau, era probabil adunării generale a țințarilor, căci roatele trenului sfârșiseră milioane din aceste insecte. Se formase astfel pe roate

o pastă care era cauza oprirei trenului. A trebuit să vină o altă locomotivă în ajutor, pentru ca trenul să-și urmeze calea.

O inventiune românească. Dl Nicolae Flechtenmacher, impiegat al poștelor și telegrafelor române, a inventat un aparat telegrafic, care nu produce absolut nici un sgomol în afara și face ca linile și punctele de pe banda de hârtie de control, să reiasă mai în evidență ca cele făcute cu actualele aparate. Un mecanism special duce la urechia impiegatului care lucrează sunetele produse de transmiterea linilor și ale punctelor, fără ca un altul, care stă alătura, să audă ceva. Inventatorul a numit aparatul său „Târnitorul” și a supus inventiunea sa directorului general al poștelor și telegrafelor, care a examinat-o și a adus mari laude inventatorului, promînând-i că în curînd o va executa în atelierele direcției spre experimentare.

Amazonele în Cuba. Amazoanele din Dahomei și-au aflat concurențele în cele din Cuba. Pe cînd femeile soldați din Dahomei numai se manifestă ca atari, cele din Cuba chiar luptă pentru liberarea patriei lor. În străinătate au înființat o mare reunire sub numele de „Las Hijas de Cuba”. Această reunire lucrează neobosit în folosul patriei. Președinta reunirii este o femeie tinere și foarte frumoasă, cu numele Gonzola de Quesada. Menimbrele reuniei sunt foarte numeroase. Între insurenții cubani se află și 1500 de femei voluntare. Cei mai mulți dintre bărbații acestor femei au fost omorîți de spanioli, iar ele au trebuit să se refugieză ca să-și poată scăpa viață și onoare. Acum, afară de dorul de patrie, femeile au luat armele și pentru ca să-și resbune moartea bărbaților, fraților sau părinților. Dintre aceste femei una, a cărei avere a fost ieftuită, iar soțul și părinții unei, e căpitanul unei companii de insurente.

Au murit: *Nicolae R. Danilescu*, inginer silvic în București, care a fost mulți ani profesor la școala de agricultură și silvicultură de la Herastrau; reposatul a petrecut ultimele sale zile la socrul său dl Bucur Popovici comerciant în Hațeg; în testamentul său a dispus că din averea sa să se restituie fondurile din Blas stipendiale ce a avut dînsul; totodată a dispus că o mare parte din averea sa să se pună la dispoziția Academiei Române, spre a se forma un fond din care să se dea ajutoare tinerilor care vor intra pe cariera de silvicultori; — *Otaria M. Stanescu* n. Barbu, la Brașov; — *Iacob Lugoșan*, paroh gr. c în Turda-nouă, protopop al tractului Turda, la 10 octombrie. În etate de 81 ani; — *Aurel Romulus Șuta*, student universitar în drepturi, la casa părintească în Moșinul-mic, în etate de 21 ani.

Călindarul săptămânei.

Duminica (XIX) Evang. a 3-a dela Luca, c. 7. și 2 a Iuv. 8.			
Înălț. sept.	Călindarul vechiu	Călind. nou	Sorele
Duminică	12 MM. Prob. și Tar.	24 Salome	6 24 4 30
Luni	13 MM. Carp. și Papil.	25 Crisipin	6 30 4 28
Marti	14 † Cne. Peruschiov	26 Arthur	6 32 4 26
Mercuri	15 Mart. Lucian	27 Sabina	6 33 4 24
Joi	16 Mart. Longhin	28 Sim. și Jude	6 35 4 22
Vineri	17 Prof. Osie	29 Narcis	6 37 4 20
Sâmbătă	18 † Bv. Luca	30 Hartman	6 39 4 18

Proprietar, redactor respundător și editor: IOSIF VULCAN. (STRADA ALDAS NR. 286 b.)

Cu TIPIRUL LUI IOAN LĂPUȘ din ORADEA-MARE.